

KLASIČEN ZAČARAN KROG

Zamiseli je bil dobra, le da je v megli zamenjal strani neba in namesto v Žagarjev graben zašel na desno, proti vzhodu in spet nazaj proti Suhi. Ali drugače povedano - če bi mu uspelo priti na Zadnji Vogel in bi izčrpan ostal v megli kje v tistih gozdovih, ga ne bi nikoli našli, ker smo ga pač - po logiki - iskali pod Rodico, torej na vzhodu in nad Suho. Ker pa se je izgubil, je prišel ravno tja, kjer smo ga iskali... in našli.

ln naprej: če bi v četrtek bohinjska ekipa našla prehod v Suho, je veliko vprašanje, če bi nalleteli na Lipovška, ki je ta dan blodil bog ve kje. Ugotovili bi, da ga v Suhi ni in mi bi ga iskali v Žagarjevem grabnu. Tudi to, da je Barbka zaslišala očetove pojemajoče klice na pomoč, je bila sreča. Tine in Janez sta se namreč že odpeljala mimo.

V bistvu se je Lipovšek vrtel v klasičnem začaranem krogu, v katerem se najdemo, kadar gre kaj narobe in nimamo dovolj moči, da ta krog prekinemo. Človeku, ki se znajde v notra-

njosti takega kroga, se seveda zdi, da hodi po premici - vedno naravnost, toliko časa, da se spet prestrašen in zbeغان vrne na svoje izhodišče. Pa ne samo hoja - tudi misli se nam včasih vrte v krogu, nekoristno, divje, boleče, in potrebno je veliko moči, da presekamo tak krog.

Toda tako razmišljanje že sega v drugačne sfere - čeprav se tudi gorskemu reševalcu včasih utrnejo prav nenavadne misli, ko takole išče pogrešane v gorah, ponoči, v metežih in meglah: stvari so takrat videti čisto drugačne kot na razsvetljenem asfaltu.

Nauk cele zgodbe? Ga ni. Toda ali ni nekoč, davnega leta 1930, zapisal nepozabni **Janez Gregorin**, plezalec in pisatelj, v knjigi *Blagoslov gora*:

»... Prirodni človek doživi večkrat marsikaj čudnega, čemur se mestni smeje, pa navadno le tako dolgo, dokler je na varnem doli v mestu ... Niso vse stvari tako enostavne in razumljive, kakor mislimo.«

VZPON NA ŠIŠO PANGMO IN SMUČANJE Z VIŠINE 7550 METROV

GORA V TIBETU

IZTOK TOMAZIN

Tibet v srcu - že davno. Čarobna dežela onkraj Himalaje globoko pod menoj - le nekaj trenutkov. Pravkar sem po skoraj enajstih urah garanja, odkar sem bil sredi noči zapustil šotorček »dvojke«, prisopel na srednji vrh Šiša Pangme. Na vseh štirih, trdno zasidran s cepinom, se tepem z viharjem, ki se hrumeče, brez trenutka popuščanja zaganja v goro in biča grebene, s katerih odpihani sneg v stotine metrov dolgih zastavah plapola v sinje nebo. Orkanski zahodnik me hoče podreti in pahniti v globino. Besno cefra v led zabiti zastavici, korejsko in katalonsko. Šele ko sem ju zagledal na dosegu roke, sem se zavedal, da sem priplezal na vrh.

Že zdavnaj sem si obljubil, da bom na naslednjem doseženem vrhu osemtisočaka ostal tako dolgo, kolikor se bo le dalo. Dragoceni trdo prigarani čas, ko tudi s telesom dosežem točko, kjer lahko poljubiš nebo, hočem in moram izkoristiti do zadnje sekunde. Vem, da bom v prihodnosti spomine in podoživljanja lahko preli v neskončnost, sedanost pa je ena sama.

V današnjem viharju to pomeni, da bom na vrhu ostal le nekaj minut. Kar čutim, kako mi odnaša telesno toploto. Če ne bom sestopil in se bo moč vetra stopnjevala, tako kot se je zadnjih nekaj ur, me bo kmalu odpihnilo. Še vedno

sem namreč pod vtisom slikovitih sprememb na gori pred približno dvema urama, ko sem se boril s čudno slabostjo ob ogromnem grebenskem stolpu kakih dvesto metrov pod vrhom. Smer vetra se je takrat iznenada spremenila, zahodnik je začasno prešel v jug in iznad vršnega grebena so se daleč na sever potegnili grozljivi snežni slapovi. Strašen pogled! Valovali so kot lovke orjaške hobotnice, ki hočejo zgrabiti mogočno goro in njeno bližnjo okolico skupaj z nižjimi vrhovi in dolgimi, kačasto zavitimi ledeniki.

NESREČNI KOREJSKI PLEZALEC

Hlastam za redkim zrakom in množico vtisov. Uspelo mi je napraviti nekaj posnetkov, brez rokavic seveda, zaradi česar prstov ne čutim več. Ves se potem posvetim ogrevanju, a kljub toploti dvojnih rokavic se zaradi pomanjkanja kisika in izsušenosti zgoščena kri le počasi vrača v premrle prste.

Moj čas na vrhu se hitro, mnogo prehitro izteka. S pogledom zbrano potujem po tibetanski planoti, plavam po razvalovljenem morju rjavih hribov in belih gorá med njimi, ustavljam se ob temnomodrih očesih jezer in spet hitim proti ostrim mejam goratih obzorij. Ko se še bolj zberem in sprostim, se zaziram tudi onkraj njih. Božanski razgled! Ko bi ga le lahko užival ne-

Na grebenu Šiše Pangme

Foto: Iztok Tomazin

obremenjen z morilskim mrazom in brez prisile skorajšnjega odhoda navzdol!

Naenkrat od napora in pomanjkanja kisika otopele možgane prešine rešilna misel. Odplazim se pod opast vsega dva metra pod vrhom in si tam izkopljem polico.

Uspelo mi je! Moč vetra je v zavetju precej otopela. Tik pod menoj se poledenela strmina v enem zamahu grezi šeststo metrov globoko do prostrane ploščadi med dvema pasovoma serakov. Tam nekje je pred dnevi po zdrsu za vedno obležal nesrečni Korejec. Ko se je njegov soplezalec močno pomrzjen vrnil v bazni tabor, nam je v polomljeni značilno »korejski« angleščini razlagal, da so nesrečniku najbrž zmrznile roke in noge, pa tudi hudo izčrpan je bil, tako da se po zdrsu ni mogel več ustaviti. Američani so mi povedali, da so med vzponom od daleč videli njegovo truplo, na vršnem grebenu pa so celo našli njegov nahrbtnik in ob njem v led zapičena oba cepina. Tudi ta smrt bo ostala ena od mnogih skrivnosti gore.

Vso pozornost najprej namenim prstom rok in res jih kmalu prebudim iz omrtnosti - ravno toliko, da spet začutim peklenski mraz. Komaj čakam, da lahko spet zlezem iz zavetja, snamem rokavice in z največjo hitrostjo napravim ducat čudovitih panoramskih posnetkov. Lotim se še avtoportreta, potem pa se zgodba zmrzovanja ponovi. Prsti otpnejo, vrnem se v zavetje in tam jih dolgo, dolgo vračam v življenje.

DRAGULJI TIBETANSKE PLANOTE

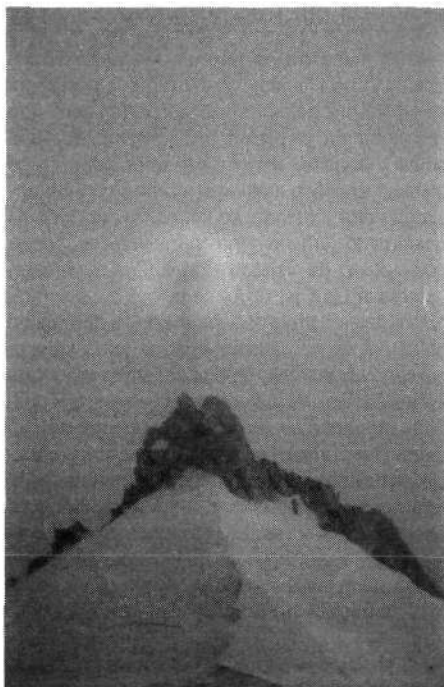
Zračne mase danes še huje kot pretekle dni razsajajo po Himalaji. Visoki vrhovi in grebeni so okrašeni z dolgimi snežnimi perjanicami, lep kos neba pa je prekrit s slikovitimi lečastimi oblaki. Orjaške »ribe«, kot imenujemo take oblake, znanilce slabega vremena in orkanskega vetra v višinah, so kot nenavadni klobuki pokrile tudi vrhove lepo vidne »velike četverice« daleč na vzhodu - Makaluja, Everesta, Lotseja in Čo Oja. Globoke doline med gorami na nepalski strani so naphane z gobastimi oblaki, ki se kot iz brbotajočega kotla kuhinje velikanov poganjajo proti veličastnim vrhovom. Zadnji zdihljaji letos nenavadno dolgega in obilnega monsuna se razlegajo pozno v jesen.

Dragulji severnega razgleda z najvišjih himalajskih vrhov so jezera na tibetanski planoti. Smaragdna, turkizna in mnogi drugi odtenki modre barve, ki si jih v resnici ni mogoče zamisliti, jih krasijo in ostro ločijo od toplih peščenih barv pokrajine in od običajno neskajljenega, globoko modrega neba. To nebo, ki me je prevzelo že od prvega trenutka v Tibetu, ko smo jeseni leta 1988 potovali pod Čo Oju, je danes drugačno. Točno na severu, visoko nad največjima jezeroma in nad osamljeno, skrivnostno goro, ki me močno spominja na najsvetejšo goro v Tibetu - Kailas, lebdijo v pravilnem trikotnem razporedu trije orjaški lečasti oblaki nenavadno ostrih robov in pravilnih oblik. Vsaj tretjino severnega obzorja zavzema nenavaden prizor, ki deluje nekam nezemeljsko. Počasi spreminjajo obliko in razpored in ustvarjajo fantastične vzorce, kot bi jih preoblikovale in razvrščale nevidne roke.

Vsega ne moreš videti naenkrat, če gledaš samo z očmi. Na vrhu osemtisočaka Čo Oju sem se kar vrtel in vrtel s celim telesom in požiral čarobno panoramo, dokler nisem upehan v vrtoglavji blaženosti cepnil v sneg vršne ploščadi. Danes na srednjem vrhu Šiše je tako malo prostora in prepad se grezi na vse strani, da si česa takega ne morem privoščiti. Le počasi obračam glavo in v vsakokratno vidno polje lovim bogastvo razgleda - za popolnost teh trenutkov, za večnost spominjanja.

LEDENI PEKEL NA GORI

Na vrhu zdržim dobro uro, morda še nekoliko dlje. Ko začutim skrajni čas, se še zadnjič preko opasti prekobalim na sam vrh, nekaj trenutkov kljubujem ledenim udarcem zahodnika, ki je že očitno močnejši, kot je bil ob mojem prihodu na vrh, potem pa dokončno premražen pričnem previdno sestopati po ostrem grebenu. Levo se grezi tisoč metrov visoka severna stena, desno so ledišča, po katerih je v smrt zdrsnil Korejec.

Glorija na grebenu Šiša Pangme

Med sestopom popolnoma pozabim na doživetje vrha. Sedaj gre samo za vrnitev, za preživetje. Zelo sem utrujen, deloma tudi zaradi lažje boleznj pred vzponom, privoščiti si ne smem nobene napake, predvsem pa moram hiteti. Vihar se očitno stopnjuje. Vse pogosteje z neverjetno hitrostjo s severa in zahoda prihru-mijo oblaki zvrtničenega snega. Če jih pravočasno opazim, se vržem na tla, tik preden me zajamejo, in prižet ob strmino kljubujem silovitemu pritisku, ki me hoče odtrgati in odnesti. Če sem prepozen, me podere po tleh ali vsaj nevarno zamaje. Pričakoval sem, da nižje kot bom pripelzal, šibkejši bo veter, v resnici pa je ravno obratno. Na vršnem grebenu je že pravi pekel. Res, skrajni čas je bil, da sem pričel sestopati!

Po naključju opazim, da se mi je že skoraj snela dereza. Toda kar traja in traja, sestopam in se ne morem prisiliti, da bi se ustavil, si jo ponovno pritrtil in tako preprečil morebiten zdrs. Vso pozornost in energijo sem prelin v hojo in plezanje navzdol ter v oprezanje za bližajočimi se vrtinci orkana. Vsako dodatno opravilo, čeprav življenjsko pomembno, se zdi predvsem kot nevšečna motnja. Precej časa traja, da se odločim, se ustavim, z odporom snamem rokavice in si z golimi prsti pritrdim derezo.

Nekje na sredini grebena poskusim z bližnjico. Do pasu se pogreznem v skorjast sneg, v ka-

terem je celo vsak premik navzdol nadvse naporen. Komaj-komaj se jezen zaradi napake prikopljem nazaj na grebensko rez. Tako sem zadihan, da ne morem niti preklinjati.

SNEMANJE DEREZ IN PRIPENJANJE SMUČI

Končno z vrha zametnega pečevja globoko pod seboj zagledam smuči. Zadnjo oviro, ki me še loči od njih, strm, deloma skalovit žleb, preplezam s številnimi prisilnimi postanki, ovit v sršeče oblake ledenih zrn. Vrtinci divjajo zdaj že po obeh straneh grebena, nikjer več na gori ni videti zavetja.

V zastrugu 7550 metrov visoko, kjer sem med vzponom pustil smuči s težkim srcem in hkrati s spoznanjem, da jih naprej ni mogoče nesti, se pričinja drugi od vrhuncev današnjega dne - najvišji in najzahtevnejši del smučarskega spusta. Sled nezadovoljstva, ker ne bom smučal prav z vrha, v besnenju elementov komaj še tli, a tudi kasneje v dolini, ko bo morda razočaranje izrazitejše, mi ga bo lajšalo dejstvo, da se v takem nikakor ne bi dalo. Že tako se zdi, da sem pretiraval, ker nisem smuči pustil 150 metrov nižje, kot sta včeraj storila Drejc in Matej.

Snamem si nahrbtnik in ga komaj še zgrabim z vso silo, tik preden mi ga iztrga iz rok. Tokratni sunek vetra je prihrumel nenapovedano in dobro, da sem bil oprt na cepin. Skoraj bi mi odpihnilo tudi smuči. Razmišljam, kako bi si jih kar najhitreje nataknil. Čepim in si hočem sneti derezo, a me podere po tleh. Preden mi uspe sneti drugo, se to ponovi še dvakrat, prstov na rokah pa spet ne čutim več. Pustim vse drugo in si jih poskušam ogreti. Presledki med močnimi, zvrtničenimi sunki vetra, ko lahko samo klečim ali ležim, nemočno čakam in se grabim za globoko zapičen cepin, so vse redkejši in krajši. Včasih se zdi, da jih sploh ni več.

Hitro se ohlajam in razmišljam o kočljivem položaju, v katerem sem se znašel. Dereze sem si snel in nujno bom moral storiti nekaj, kar je mogoče samo z golimi prsti - pripeti si smuči ali pa si znova namestiti dereze. Brez tega ne bom nikoli dosegel dvojke, saj je pod mano štiristomerska poledenela strmina. Kako bom to storil, mi ni jasno. Če bom spet snel rokavice, mi bodo goli prsti prej kot v minuti dokončno zmrznili. Toda nimam druge izbire. Ves se nezadržno ohlajam, na grebenu postaja nevezdržno.

VOŠČENO BELI PRSTI

V nekaj poskusih si s skrajnimi napori priprnem levo smučko. Od bolečin stiskam zobe, saj sem si med vzponom polomil ali grdo zatrgal nekaj nohtov, ki so zaradi dolgotrajnega mraza in pomanjkljive prehrane postali izredno krhki.

Desne pa si nikakor ne morem pripeti. Kolikor med obupnimi poskusi še lahko dojemam sovražno okolico, se mi dozdeva, da gre že za minute. Grebeni kar sršijo v oblakih in vrtincih odviharjenega snega, sicer jasno nebo je postalo sivo, redke nezaščitenе dele obraza biča tisoče ledenih iglic. Oglušujoče hrumenje je napolnilo prostor.

Z golimi krvavečimi prsti poskušam vse mo-goče, a v premrlih prstih preprosto nimam več dovolj občutka in moči, da bi napel trdo vzmet smučarske vezi. Mrzlično razmišljam, da bi snel levo smučko, pozabil na vse, tudi na smučanje, in se brez derez, kar po trebuhu, zavirajoč s cepinom odpeljal po strmini navzdol do platoja, da bi le čimprej pobegnul morilskemu viharju na grebenu, ki mi požrešno pije ostanke toplote in moči. Toda na platoju veter ni dosti šibkejši in do šotora bom moral, utrujen, kakor sem, gaziti globok skorjast sneg nekaj ur, kar bo lahko usodno.

Skozi delno zametena očala se nenadoma zastrmim v golo desno roko in za trenutek pozabim na vse. Meziniec in prstanec sta voščeno bela, neobčutiljiva kot dva kosa ledu, drugi prsti pa so mrliško blede, le izza zlomljenih in zatrganih nohtov mezi kri in sproti zmrzuje.

Mrzlično razmišljam. Dosegel sem mejo, onkraj katere bom izgubil prste. Pod pritiskom usodnega spoznanja domislím najboljšo od preostalih možnosti. Snamem zaščito z desnega čevlja, kar je sicer slabo za prste nog, obenem pa mi to omogoči, da si v zadnjih sekundah, preden mi gola roka povsem omrtni, le pripnem smučko. O tem, da bi moral prilagoditi napetost vzmeti zmanjšani dolžini čevlja, lahko le razmišljam s skrbjo in upanjem, da se mi mehkeje pripeta smučka na poledeneli strmini ne bo odpela.

SMUČANJE KOT V TRANSU

Dolge minute še minejo, preden sem pripravljen. Z okornimi rokami delam vse silno počasi v redkih trenutkih, ko vihar toliko popusti, da se nekako obdržim na nogah. Brez razmišljanja potem odsmučam po grebenu, prežet z eno samo mislijo - čimprej moram doseči dvojko. Tam mi bo morda še uspelo ogreti zmrznjene prste. Če bom prepozen, so zanesljivo izgubljeni.

Dogajajo se mi nenavadne stvari, a doživljam predvsem spuščanje, smučanje ali nekaj temu podobnega. Zgodi se, da me sila vetra poriva navkreber, kot bi se peljal z vlečnico. Ukanem jo z ostrim zavojem na meji ravnotežja, a hip nato, ko zapeljem v smuk naravnost navzdol, mi v prsi udari silen zračni tok, me zaustavi in mi preprosto ne pusti peljati. Nekajkrat se s skrajnimi napori in na pogled verjetno nadvse smešnimi akrobacijami za las izogmem padcu.

Nedolžen padec v teh razmerah in na taki višini pomeni skrajno naporno vstajanje in veliko izgubo časa, vsaka poškodba pa zanesljiv konec.

Drejc in Matej sta o strmini med grebensko ramo na višini 7400 metrov in platojem štiristo metrov nižje pripovedovala s spoštovanjem. Precejšnja naklonina, vsakih nekaj metrov spreminjajoč se sneg, vmes ledene plošče . . . Toda nimam časa za ogledovanje in razmišljanje, ne za počitek in pripravo pred najtežjim delom smučanja s Šiše. Najmanj za prste mi gre in vsaka zamujena minuta je lahko usodna.

Brez oklevanja z grebenske rezi zapeljem v najhujšo strmino. Smučam kot v transu, ustavljam se le, ko mi zmanjka sape ali ko me do skrajnosti obremenjene noge ne držijo več. Tudi hrumeči vrtinci me več ne zaustavijo, razen tistih najhujših, ki me pritisnejo ob strmino in zavijejo v neprediren, boleč leden oblak. Ko minejo, spet skačem, drsim, telovadim v skorjastem snegu, ki mi grabi smučiči in zvija noge, zdrsavam v ledenih ploščah, se izogibljem skritim skalam, z vsem telesom hlastam za zrakom, kot bi plezal zadnje metre pod vrhom . . .

Komaj se zavem, da sem že v spodnjem, nekoliko položnejšem delu ledišča. Pod severno steno povprek udarim divji smuk, da se mi kar megli pred očmi. Prsti, dragi prsti, držite še malo! Enkrat samkrat se ozrem nazaj in navzgor. Gora je kot ognjenik, ki bruha sneg in led. V takem na vršnem grebenu najbrž ne bi preživel niti minute. Fantastičen prizor bi nadvse rad fotografiral, a z zmrznjenimi prsti nimam nobenih možnosti.

Med zavesami razpihanega snega, ki se hkrati z mano podijo po platoju, včasih že zagledam temno piko šotora. Vihar še ni odpihnil krhkega zavetja, ki me navdaja z velikim upanjem.

ZGODBA IZ ŠOTORA

Samotna noč v šotoru dvojke, ko sem bil edini preostali in to leto celo zadnji človek na Šiša Pangmi, zakaj bili smo zadnja odprava, vsi trije prijateji pa že na varnem v baznem taboru, je že druga zgodba. Enako ali morda celo bolj dramatična je, kot sta bila vzpon in sestop z vrha. Pripovedovala bo o obupnih poskusih ogretja zmrznjenih prstov, o znakih, ki so kazali na začetek smrtno nevarnega pljučnega edema, o stopnjujočem se viharju, ki me je s šotorom vred hotel odnesti.

Pokažite Planinski vestnik svojemu planinskemu prijatelju, morda se bo naročil nanj in razširil krog bralcev najstarejšega slovenskega mesečnika, ki s to številko začelja svoj 94. letnik!